

je bil Andrej III. († 14. jan. 1301.). Ogri so pozvali Večeslava III., kralja češkega, ki je bil sin Andrejeve hčere. Večeslav se je dal venčati ter je dobil ime Ladislav V., ali nevoščljivi nemški kralj Albert in prevzetni papež Bonifacij VIII. sta bila njegova nasprotnika, zato se je moral umakniti Anžuvincu Robertu, katerega so l. 1308. končno vsi Ogri priznali za kralja. Tudi Anžuvinci so bili v rodu z Arpadovci. Marija, hči kralja Štefana V. (1270.—1372.), sestra Ladislava IV. (1272.—1290.), je bila omožena z napoljskim kraljem Anžuvincem Karlom II. Šepavcem. Ko je umrl Ladislav IV. brez rodu, je oglasil Karlo II. svojega prvorojenega sina za naslednika. Ta sin se je imenoval Karlo Martello, in o njem pravi Dante v Raju VIII. 64.—66:

»Fulgeami già in fronte la corona
Di quella terra, ehe il Danubio riga,
Poichè le ripe tedesche abbandona.«

Svetila se mi je že na čelu krona one dežele, katero napaja Donava, potem ko je zapustila nemške bregove.

Karlo Martello je dobil sicer od papeža Nikole IV. naslov ogrskega kralja, ali v resnici je kraljeval Andrej III. Karlo Martello je umrl l. 1295. — Mlajši brat njegov Robert je potem izpodrinil po smrti Andrejevi Večeslava. —

(Konec prihodnjič.)

Književne novosti.

Pisanice. Pesmi za mladino. Zložil Oton Zupančič. Ljubljana. 1900 L. Schwentner. — Pesmi, ki jih je objavil Zupančič v »Vrteu«, v »Zvončku« in dve, tri v svoji »Čaši opojnosti«, je zbral v knjižico, ki jo je z naslovom »Pisanice« podaril slovenski mladini za letošnjo Veliko noč. Tega lepega daru se je gotovo razveselila mladina, a razveselil se ga je z menoj vred tudi odrasli svet.

Znana in priznana je resnica, da je težko pisati za mladino. Duh, ki snuje, mora biti obziren, si mora staviti meje, izven katerih ne sme kreniti, ako hoče govoriti mladini. Pesnik, ki piše zanjo, se mora poglobiti v oni idealni svet, po katerem cveto rože, in katerega obseva sveže jutro brez viharne, brez-zvezdnate noči za seboj, katerega živi brezskrbna, veselja potrebna in željna mladina. Pesnik, ki peva mladini, ne sme povedati vsega, kar bi mogel, in še to mora pisati tako, da ga razumejo tisti, katerim piše. Misliti si mora, da ga obkrožajo mlada, cvetoča ličeca, ki mu napeto gledajo pod pero in s slastjo uživajo vsako besedo, ki jo zapiše. Kdor se bavi z mladino, ve, kako je radovedna. Vse hoče videti, povsod hoče imeti svoj nosek. Ako ji je kaj ne-

umljivega, je to znak, da se je tisti, ki piše zanjo, dvignil izven njegovega obzorja in da je pozabil, komu piše. Pesem, namenjena mladini, ne sme biti uganka. Pesmi mladina ne bere tako rada kakor kratke pripovedne spise. In zlovoljna dene pesem iz rok, ki ji ni ob prvem pogledu umevna. »Ah, kdo bi to bral! . . .« Rajša ima mnogo besed, ki zvane lepo in ubrano, ki teko gladko in živahno, najsi povedo malo, nego pa malo besed, ki izražajo globoke misli in globoka čuvstva, ki razkrivajo pesnikove nazore in ideje, ki torej povedo mnogo.

Pesnik mladinskih pesmi je v službi strogega in izbirčnega, a tudi hvalnega gospodarja. Če mu ne zapoje po najboljši volji, ga kaznuje temni pogled živega očesca in odločna gesta zametavosti. Če mu je pesem všeč, zahvali pesnika za prijetni užitek radosten nasmehljaj, ki zaigra okolo veselonačanih ustnic.

To so kritični ljudje, ti mladi bralci!

Zupančič gotovo vse to ve, zato veje v njegovih »Pisanicah« tista topla in cvetoča pomlad, ki odeva mladost, in kateri se bodo na stežaj odpirala srca slovenske mladine. A ne ob vsaki pesmi! Mnogo jih je med njimi, ki ugajajo nam, a ki ne bodo mladini, ker jih ne bo umela. Sicer je pa pojem »mladine« dalekosežen. Med mladino uvrščamo ljudi tja do dvajsetega leta in še dalje, nekateri ljudje ostanejo otroci celo vse svoje žive dni!

Zupančič je hotel podariti s »Pisanicami« vsakemu nekaj: otrokom izpod desetih let to, otrokom nad desetim letom ono. »Vran« ni za nikogar izmed njih . . .

Najlepše so one pesmi, v katerih je Zupančič jasn. In poudarjati moram, da se je iznebil v »Pisanicah« one meglenosti, one dekadentske bolehnosti, ki je na kvar njegovi »Čaši opojnosti«. Pred seboj ima otroka, ki mu govori na mnogih mestih umljivo in pristrčno brez refleksivnih čuvstev. Njegova muza objema mlada srčeca z vso milobo in ljubeznijo. Prijazno kramlja ž njim kot babica, ki se je zopet pootročila, po zimi za pečjo s svojimi vnuki. In kjer je Zupančič preprost, kjer ve, da ustvarja za mladino, tam je resnično velik in lep, tam je mojster, kakršnih je ubogo malo med našimi mladinskimi pisatelji.

Kaj takega, kakor so »Žarki«, »Božji volek«, »Na kolenu« in »O Indiji Koromandiji«, ni do danes v Slovencih še nihče napisal. To je v resnici pristna otroška poezija! Ne zdi se mi potrebno, da bi navajal vse tiste pesmi, ki ne bodo izgrešile svojega namena. Kdor bo bral »Pisanice«, se bo sam preveril, kaj sodi vanje, kaj ne. Gotovo pa je, da so poleg zgoraj imenovanih pesmi primerne in krásne tudi tiste, ki se jih bodo prostovoljno naučili mladi bralci na pamet. In to je za kakovost otroške pesmi najboljši znak. Iz izkušnje vem, da se nauči otrok pesem, ki mu prija, igraje na pamet, a pesem, ki je ne razume, in ki se ne prilega njegovi notranjosti, mu ne gre izlepa v glavo.

»Pomladne bajke«, »Večera na morju«, »Vetru«, »Bore«, »Belokranjske balade«, »Ledenih rož« zadnje kitice in »Večera« ne bo nihče razumel izmed mladih bralcev.

Druge pesmi bo bral mladi svet z isto naslodo, kakor sem jih jaz, kadar mu stopi pred obličje resnost življenja. Take so: »Vzdih«, »Barčica«, »Vrnitev«, »Milenica« (zadnja kitica), »Zvezdice«, prekrasni »Mornar« in »Ločitev«. Te pesmi je napisal Zupančič, da nas zataplja v ono dobo, ko smo bili sami še otroci.

Kar se tiče oblike — ki ni pri otroških pesmih postranska reč — moram priznati, da je z malo izjemami dovršena. Dikcija mu je preprosta, vendar slikovita, a brez nepotrebnega nakita. V izrazih je Zupančič fin, mnogovrsten in bogat. Poetiške njegove barve se družijo v krasne verze, n. pr.:

. . . nabrale mi bodo za božič potic,
za svetega Štefana srečo. (»Ajda«.)

Zupančič je Belokranjec in Belokranjski dela čast. Na mnogih mestih sem bral lokalizme, ki se vsaj meni glase kot prijetna muzika preprostega belokranjskega rojaka na proščenju pri Treh farah . . .

Drugi kulturni narodi se ponašajo z bogato mladinsko literaturo. Vedo, kolike vrednosti je za mladino lepa knjiga, polna poezije in življenja, ki diha iz njega sveža mladost. Pri nas smo v tem obziru še na slabem. Omare, kamor shranja naša mladina svoje knjige, so prazne . . . Zupančič je obogatil s »Pisanicami« to naše uboštvo, in v mladinskih bibliotekah jim sodi vkljub temu, kar sem jim očital, odlično mesto.

E. Gangl.

Glasbene Matice III. redni koncert. Schubert in Dvořák, po bogatosti melodij sorodna si genija, mojstra iz rodu onih srečnih in redkih skladateljev, katerim se izpreminja kakor pravljiski princezinji vsaka beseda v cvet, v cvet melodije, sta se ozvala pri zadnjem Matičinem koncertu, prvi s fragmentom h-mol-simfonije, drugi z oratorijem »Sveta Ljudmila«.

V Schubertovi h-mol-simfoniji se vijejo cveti melodij v bogate girlande. Podamo naj tu Hanslickove besede o tej simfoniji: »Komaj je pričela po nekaj uvodnih taktih allegra klarineta z oboo nad mirnim šepetanjem gosli s svojim sladkim spevom, spozna že vsakdo skladatelja, in ime »Schubert« sili vsakomur na misel. Vsakdo ga spozna že po hoji, že po njega navadi, kako da odpira vrata. In ko zazveni po hrepenečem molovem napevu kontrastujoči tema violončela v g-duru, razkošna melodija lahne »länderja«, zapleše srce, ko da se je po daljši odsotnosti zopet med nas vrnil. Ves stavek je nepregleden sladek tok melodij, tako čist v svoji krasoti in genijalnosti, da vidiš vsak kamenček na dnu. In povsod tista pristrčnost, tisti zlati, v cvet poganjajoči solnčni svit! Širje se razvija andante. Tožba in gnev se vrstita v tem spevu, polnem nečnosti in mirne sreče; preje so to efektni glasbeni bleskonosni oblaki nego nevarna strast. Ko da se ne more ločiti od svoje sladke pesmi, se skoraj predolgo obotavlja zakončati adagio. Poznamo to Schubertovo razvado, ki oslabi dokaj učinek mnogih njegovih skladb. Tudi konec andanta se izgublja njegov polet v nevidne višine, toda trepetanje njegovih peruti še zmeraj čutimo. Čarobno krasotna je zvokovitost obeh simfonijskih stavkov. Z gozdnimi rogovi, z nekaj kratkimi soli klarineta ali oboe ob prav preprostem orkestrskem sprem-